

„Nagy Imre felakasztása Kádár ellen irányult”

Interjú Eörsi István publicistával, akit szélsőségesnek tart a SZER

Volt egyszer egy Hankiss Elemér, ütötték, ahogy csak belefér. A nemzeti kormány fenekében kotorván, azt hitte, ott van az aranyér.

*

Eörsi István a fenti versben sem tagadta meg önmagát. A közismert publicista, aki a Liberális klub meghívására látogatott Szekszárdra, az maradt, aki volt: a bornírtságot, a szemforgatást, a hatalom arroganciáját kíméletlen, gyilkos gúnnyal leleplező, nevetségessé tevő ellenzéki. Személye – akárcsak egykor – ma sem kedves mindenütt: mint megjegyzte, a hazai politikai széljáráshoz alkalmazkodó Szabad Európa Rádió nemrég elutasította őt, mint Csurka István mellett a másik szélsőség képviselőjét...

Eörsi Istvánról – egyebek mellett – az is köztudott, hogy tanítványa volt Lukács Györgynek. A híres filozófus emléktábláját a közelmúltban verték szét kalapáccsal.

— Mi jutott eszébe a hír halatán?

— Nemrég megírtam, hogy Lukács György korábban sem volt aktuális. Ma sem az. Jel-

lemző módon nem a filozófusok, nem is a funkcionáriusok érdeklődnek Lukács György iránt, hanem a szobordöntögetők.

— Lehet, hogy azért van ez így, mert egy nemrég megjelent „értékelés” szerint Lukács György nem volt más, mint egy ’19-es bolsevik népbiztos, aki megtizedelte a visszavonuló katonákat...

— Akik ezt a nevetséges vádat felelgetik, azok az én írásomból ismerik az esetet, ami egyébként nem is így történt. A tiszai hídnál gyáván megfutott az egyik zászlóalj, s a támadó románok a magyar egységek hátába kerültek. A fegyelem helyreállítása érdekében a bűnös zászlóaljából Lukács György hét embert főbe lővetett. Háborús körülmények közepette – bármennyire is szörnyű – ilyen helyzet előállhat. Ezt a tettet nem akarom se mentegetni, se dicsérni, mindössze csak annyit szeretnék megállapítani: Lukács György akkor, tehát 1919-ben Magyarországot védte. Ezt a hét halálesetet ma felelgetik egyesek, ugyanakkor a II. magyar hadsereg

azon vezetőit, akik tízezrek halálát segítették elő, fel akarják menteni. Az a II. magyar hadsereg védte volna a hazát a Don mellett, kétezer kilométerre Magyarországtól? Lukács György ugyanezt a Tiszánál tette.

— Hadd vágjak közbe: ön is hallhatta nemrég egy volt államtitkár-történész tépelődését, aki szerint a magyar hadsereg – sajnos a hitlerizmus szövetségeseként – végül is igazságos ügyért, a bolsevizmus ellen harcolt a keleti fronton.

— A magyar hadsereg egy gyalázatos ügyért harcolt a náciak mellett...

— Ön így beszél a hősookról?

— Én áldozatoknak tartom őket. A régi rendszert eltétem azért, mert bűnösöknek akarta a szerencsétlen besorozottakat feltüntetni. Nem mintha a hadsereg tagjai között nem lettek volna bűnösök: tudjuk jól, hogy a munkaszolgálatosokat meztláb terelték az aknamezőkre. Egyébként a szemforgatás csúcsa az, hogy a vágómarhaként a frontra szállított munkaszolgálatosok is a hősök közé tartoznak a mai megítélés szerint.

— Mi tehát a hősiességnek az alapvető feltétele?

— Meggyőződéseim szerint a hős kategóriájához hozzátartozik az igaz ügy tudatos vállalása. Tudom, ezzel Antall miniszterelnök úr nem ért egyet: szerinte hős az, aki a parancsnak engedelmessé esett a harcokban. Ezt nem tudom elfogadni, mert ezzel a logikával azok a szovjet katonák is hősök lennének, akik ’56-ban estek el a forradalmárokkal vívott harcokban.

— Véleménye szerint mi lehet az oka az értékek hirtelen változásának?

— Részben az, hogy a Kádár-korszakban is rosszul használták a kategóriákat, ezzel sok ember érzékenységét sértették. Másrészt viszont sokan abbéli buzgalmukban, hogy elhatárolják magukat a saját, korábban vallott álláspontjuktól, vagy attól a rendszertől, melybe azért jól beilleszkedtek, eljutnak egy szélsőséges ellenhatásig, melynek egyenes következményeként a ’45-öt megelőző horthysta rezsim jobboldali értékrendjét kívánják feléleszteni.

— Ahogy egyszer ön megfogalmazta: a Kádár rendszer egyik legnagyobb bűne az, hogy a régi szélsőjobboldali vírusokat nem volt képes hatástalanítani...

— Kádár – akárcsak Horthy – szintén idegen uralom révén jutott hatalomra, s az első két-három évben olyan dolgokat követett el, melyekkel egy életre elkötelezte magát a szovjet hatalmi politika mellett. Nagy Imre felakasztása, a többi politikai fogoly kivégzése – amennyiben az

szovjet nyomásra történt – végül is Kádár ellen irányult. Így lett szinte haláláig a keleti szomszéd rabjává.

— Ön ’56-os tevékenysége következtében börtönbe került. Ennek ismeretében különös, hogy időnként egyes ’56-os szervezettekkel is ellentétbe kerül.

— Az értelmiségi rabokkal – szabadulásukat követően – a Kádár-rendszer nem tehetette azt, amit éppen akart, mert akkor azt megírta volna a Süddeutsche Zeitung. Sőt, a korszak bizonyos önmegvalósításra is lehetőséget adott, sok rab folytathatta történelmi, írói munkásságát. A szegény embereket azonban könyörtelenül elnyomták három évtizeden keresztül. Jött a rendszerváltás, s ezek az elnyomott emberek azt hitték, hogy az életük egycsapásra megváltozik: jobb állást kapnak, magas nyugdíjat, anyagi-erkölcsi elismerést. Ebből szinte semmi sem következett be. Azután jöttek az úgynevezett felkarolók, akik mindent a volt komcsik, a liberális átvett kommunisták mesterkedésével magyaráltak. Ezeket a félrevezetett, jobbra tolódott ’56-osokat részben palimadaraknak, részben áldozatoknak tartom, ezzel együtt valamennyit nagyon sajnálom. Egyébként meggyőződésem, hogy a szociális problémáikon a lehető leggyorsabban segíteni kell. Mert valóban méltatlanul szenvedtek, sokkal jobban, mint én, az ellenzéki író, vagy mint az egykori múzeumigazgató miniszterelnök úr.

Szeri Árpád